

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia
Biblioteca del Patrimoni Cultural

4289

Intervenció arqueològica realitzada al jaciment del casol de Puigcastellet.

Imma Mestres i Santa Creu

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

ÍNDEX

Fitxa tècnica	2
Marc geogràfic i geològic	3
Síntesi històrica	4
Història dels treballs	5-7
Metodologia	8
Resultats i conclusions	9-11
Bibliografia	12
Planimetria	
Fotografia	14-20

FITXA TÈCNICA

NOM DEL JACIMENT: El Casol de Puigcastellet

TIPUS DE JACIMENT: Fortalesa ibèrica

CRONOLOGIA: Darrer quart del s. III aC-inicis del segle II a.C

ANY DE LA INTERVENCIÓ: 2001

TERME MUNICIPAL: Folgueroles

COMARCA: Osona

COORDENADES: Longitud: 2 06'00"
Latitud: 42 55'40"

ALTITUD s.n.m: 709 m.

DIRECCIÓ: Imma Mestres i Santacreu

GESTIÓ I FINANÇAMENT: Servei d'Arqueologia de la Generalitat de
Catalunya
Ajuntament de Folgueroles

MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

El jaciment ibèric del Casol de Puigcastellet està situat a 709m. d'altitud, en un turó a la banda meridional del municipi de Folgueroles. S'hi accedeix per la carretera comarcal de Folgueroles a Vilanova de Sau. A l'alçada del poble, un camí, a la dreta, condueix al mas d'en Coll i al mas l'Arumí, que flanquegen el turó al cim del qual s'emplaça la fortalesa. Actualment el jaciment forma part del grup d'establiments ibèrics visitables dins la ruta del ibers. Això ha permès la senyalització des del peu del turó fins a la fortalesa, així com la rotulació de diferents plafons ubicats a diferents punts estratègics de l'estructura defensiva.

El turó que ocupa és un dels primers enlairaments considerables que limiten pel llevant la Plana de Vic de les Guillerries. la fortificació es troba entre dues àrees diferenciades: - pel cantó de ponent s'obren les terres fèrtils de la Plana de Vic, actualment gairebé totes en conreu, i -l'àrea que correspon al mateix turó, on es localitza el jaciment, de tipus boscos, amb una vegetació mediterrània de muntanya mitjana composta per una barreja de roure martinenc i alzinar típic. Avui és molt abundant el pi roig que cal considerar una aportació possiblement antròpica.

Malgrat avui la fortalesa es troba molt amagada per la vegetació de l'entorn, cal pensar que a l'antiguitat aquesta podia ser totalment visible. Les construccions muràries devien tenir més alçària, si tenim present la gran quantitat d'enderroc recuperat durant les excavacions arqueològiques. La ubicació de la fortalesa de fet té un gran valor estratègic, situada a pocs metres del cim de turó aprofitava els espadats a nord i a sud; el control des del cim i la capacitat de ser vista, sobretot des de la banda de la Plana, foren factors importants a l'hora d'escollir el lloc de la seva implantació.

Les obres d'arranjament del camí permeten que vehicles tot terreny hi accedeixin pel camí que passant pel Mas d'en Coll dona la volta al turó fins arribar al cim.

SÍNTESI HISTÒRICA

La planificació i construcció de la fortificació ibèrica del Casol de Puigcastellet, una gran muralla amb torre atalussada i deu àmbits adossats a la banda nord-oest, se situa al tercer quart del s.III a.C. Cronologia confirmada per la troballa, en els nivells fundacionals de la fortalesa, de dracmes emporitanes i de divisors com monedes de plata encunyades a Empúries, així com monedes d'imitació local. Aquest conjunt numismàtic documentat durant les excavacions arqueològiques anava acompanyat de restes ceramològiques de vernís negre fabricades als tallers de Roses.

Durant la primera fase de vida a l'establiment l'ocupació fou pràcticament total. A la majoria d'estances s'hi realitzaren activitats domèstiques, concretament a l'àmbit 1 es va documentar un petit taller artesanal relacionat amb el treball del ferro. També, davant els àmbits 1,2 i 3 es va construir un pati empedrat que serviria com a espai comunitari pel grup que viu a l'establiment.

Durant la segona fase d'ocupació de l'assentament es va produir un progressiu abandonament i reducció de l'espai ocupat amb l'abandonament d'alguns àmbits de la fortalesa.

El tret més sorprenent de l'establiment ibèric del Casol de Puigcastellet és el contrast entre la gran entitat de l'estructura arquitectònica de la fortificació i el breu espai de vida a l'assentament. Si bé el moment fundacional el situaríem en el decurs del tercer quart del s.III aC, tenint en compte les troballes numismàtiques i els vasos ceràmics de vernís negre del taller de les palmetes radials de Roses i Empúries, és, precisament l'absència de ceràmica campaniana del s. II aC, l'absència de moneda ibèrica que seguirà els models romans (denaris i asos), així com els resultats de l'estudi de fauna, els que indiquen que el Casol de Puigcastellet es va abandonar a la darrerria del s. III aC o a inicis del s.II aC. La fortalesa només seria ocupada uns 50 anys, tal com ho mostra l'estudi de les generacions d'animals criats a l'assentament.

La fundació del Casol tenia un sentit ampli, a nivell de territori, en el marc de l'Ausetània de la segona meitat del s.II aC. Cal relacionar la fortalesa amb el poble iber ausetà, organitzat de forma complexa i amb un poder polític de tipus *civitas*. La pròpia encunyació de moneda amb la llegenda *ausesken* és la prova evident del grau de desenvolupament tipus protoestatal que, també, es plasma a les fonts llatines com la referència de Titus Livi que ens cita un cabdill ausetà de nom Amusic.

L'abandonament, a inicis del s.II. aC, de la fortalesa cal relacionar-lo amb les transformacions que comportà l'ocupació militar romana, la progressiva ocupació de la plana en detriment de la muntanya i l'establiment d'un nou sistema privat de propietat de la terra formant les *villae* o hisendes d'explotació agrària cerealística a la plana.

HISTÒRIA DELS TREBALLS

La primera actuació al Casol de Puigcastellet data dels anys seixanta quan fou descoberta la fortalesa per un grup de persones relacionades amb el Museu Episcopal de Vic, dirigit aleshores pel Dr. Eduard Junyent, i encapçalat pel Sr. Martí Cassany. Aquest grup és el que inicià l'excavació de els cambres 5, 6, 7 i 8 i buidà tota la part davantera de la muralla.

La segona etapa d'intervenció arqueològica al jaciment comença l'any 1982 amb l'inici d'un seguit de campanyes d'excavació sistemàtica, portades a terme per un equip d'estudiants i llicenciats de la Universitat de Barcelona, dirigides per la Dra. Dolors Molas i Font, i en el transcurs dels anys coodirigides juntament a Montserrat de Rocafiguera i Espona i Imma Mestres i Santacreu. Aquestes excavacions subvencionades pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i amb el suport de l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona s'han succeït fins a la realització de deu campanyes d'excavació que acabaren l'any 1992. Els treballs es donaren per acabats ja que no era possible la intervenció dins l'àrea davantera dels àmbits 8, 9 i 10 on s'evidenciava l'existència d'estructures externes i per tant de nivells arqueològics que, dissortadament, es trobaven enterrats sota una muntanya d'enderroc, dipositada en aquesta àrea en el transcurs de les excavacions arqueològiques dels diferents anys. La impossibilitat de fer arribar una màquina retroexcavadora dificultà la intervenció en aquesta àrea.

Els resultats de les diferents campanyes d'excavació s'han donat a conèixer a les diferents memòries corresponents a les campanyes d'excavació, entregades al servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. La investigació arqueològica s'ha publicat en diferents articles i especialment s'ha difós en el llibre publicat sobre el jaciment en motiu de l'exposició realitzada a l'Ateneu de Folgueroles l'any 1993 per a exposar els resultats i materials arqueològics d'aquests deu anys de treballs al jaciment¹.

L'estudi de l'assentament del Casol de Puigcastellet s'integra en un programa d'investigació sobre l'Ausetània, que té com a objectiu l'estudi de la formació del món ibèric a la comarca i la seva transformació sota l'impacte de l'imperialisme romà.

Un cop acabats els treballs arqueològics i d'investigació, sempre tenint present que es podria excavar l'àrea davantera dels àmbits 8, 9 i 10, s'endegà un projecte d'actuació al jaciment per tal de consolidar-lo, així com d'arranjament de l'entorn l'any 1995. Aquesta etapa comportà l'elaboració d'un projecte que contemplés la consolidació de les restes arquitectòniques en perill i l'arranjament de l'entorn del jaciment ibèric que fes possible l'accés de vehicles i persones al jaciment. És per aquest motiu que des de l'ajuntament del municipi de Folgueroles i en col·laboració amb el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya es portà a terme la confecció d'un projecte global d'actuació a l'esmentada fortalesa ibèrica².

El projecte va analitzar l'estat de conservació de les restes arquitectòniques i elaborà un programa d'actuació per fases. Bàsicament la intervenció a l'assentament comportava:

1- La consolidació de les estructures en perill

---

¹ MOLAS, D. *et alii*: 1992

² MESTRES, I.: 1995

- 2- L'arranjament de l'entorn (accessos, retolació, tala d'arbres...)
- 3- La finalització de les excavacions arqueològiques a l'àrea fèrtil, davant els àmbits 8, 9 i 10 de la fortalesa.

La realització dels treballs es programà en tres fases:

Primera fase:

- 1) Intervenció a la muralla
- 2) Intervenció a la torre
- 3) Intervenció als àmbits que presentaven més mal estat de conservació.

Segona fase:

- 1) Adequació de l'entorn

Tercera fase:

- 1) Finalització dels treballs d'excavació arqueològica

El setembre de l'any 1995 s'endegà una primera campanya de restauració i consolidació de les estructures subvencionada pel servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i per l'Ajuntament de Folgueroles³ que va permetre la consolidació de les següents estructures de l'àmbit 2:

- 1- mur lateral nord de l'àmbit 2
- 2- mur lateral sud de l'àmbit 2
- 3- mur davanter de l'àmbit 2
- 4- mur de tancament pel sud del pati empedrat situat dins els àmbits 1, 2 i 3.

El projecte d'actuació global quedà totalment ajornat fins a l'any 2001.

L'any 2001 es presenta un nou projecte de consolidació de les estructures per part de l'empresa Ares S.C, dirigit per Antoni Rojas i Francesca Jiménez, que tenia com a objectiu consolidar i arranjament aquelles estructures que estaven en perill i en un estat de degradació evident. Concretament es programà per a la primera campanya, que per altra banda, s'endegà durant el mes d'agost, la consolidació de les estructures corresponents als braços laterals dels àmbits que s'adossen al pany de muralla i d'aquelles estructures davanteres de tancament dels àmbits. Es decidí no actuar en aquelles estructures que necessitessin una futura intervenció arqueològica, amb l'excepció del mur davanter de l'àmbit 3 que presentava un estat de deteriorament molt gran i feia totalment necessària la intervenció arqueològica.

---

³ MESTRES, I.: 1995

Avui, quan es presenta aquesta memòria, la consolidació total de la fortalesa no ha estat assolida ja que encara resta per a realitzar la intervenció en el pany de muralla, torre i algunes estructures davanteres de la fortalesa, prevista per a una segona fase dels treballs de consolidació. De la mateixa manera resta per a excavar l'àrea davantera dels àmbits 8, 9 i 10 que en un futur immediat, i dins d'un projecte que s'està elaborant, es té previst d'iniciar per a l'any 2004.

La inclusió de la fortalesa dins la ruta dels ibers l'any 2000 va permetre la rotulació del jaciment i accessos, així com algunes millores en els accessos i a l'entorn. Aquesta intervenció es va fer a càrrec de la Diputació i de l'Ajuntament de Folgueroles amb el consegüent permís per part del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

La meua tasca com a coodirectora de la darrera intervenció arqueològica duta a terme l'any 2001 ha consistit en el desmuntatge de l'àmbit davanter de l'àmbit 3 de la fortificació. També he realitzat un seguiment de les obres de consolidació dels murs laterals i davanteres. La memòria pròpiament de les tasques de consolidació serà presentada pels directors dels treballs de consolidació, Antoni Rojas i Francesca Jiménez. La memòria que avui presento correspon a l'excavació i desmuntatge del mur davanter de l'àmbit 3.

METODOLOGIA

La metodologia emprada des del 1982 per excavar la fortalesa ha seguit la metodologia de Laplace per tal de procedir a una excavació i registre molt minuciós ateses les característiques de la pròpia fortificació i del mal estat de conservació de les restes i del material arqueològic. S'aplicà damunt del jaciment una quadrícula teòrica, mitjançant un sistema de coordenades cartesianes, per tal de reproduir fidelment el registre físic i en tres dimensions (x, y, i z) de qualsevol resta, mostra o estructura localitzada. Al Casol de Puigcastellet la quadrícula tenia un metre de costat i 10cm. de profunditat (talla). Es registrava la informació del procés d'excavació en cada quadrícula que es canviava cada 10cm. per una nova talla. S'identificaven estrats que es numeraven des del núm. 1 en endavant a cada àmbit excavat. Les estructures documentades dins de cada àmbit són numerades també des del núm. 1 en endavant.

Durant aquesta etapa d'intervenció arqueològica duta a terme l'any 2001, s'han mantingut les numeracions dels 9 àmbits i s'han numerat per part de l'equip de consolidació els murs laterals o braços adossats al pany de muralla consolidats (de l'1 al 11). Els murs davanters dels diferents àmbits s'han identificat de la següent forma: mur davanter de l'àmbit 2, 3, 4, 6, 8, 9 i 10.

Durant el desmuntatge del mur davanter de l'àmbit 3 s'han relacionat les diferents fases constructives amb els estrats que es documentaren durant l'excavació del 1992.

Atès el mal estat de la darrera fase constructiva del mur de tancament de l'àmbit 3 es procedí al seu desmuntatge per tal de recuperar el parament del mur primitiu de tancament de l'àmbit que presentava més bon estat de conservació i restava totalment amagat sota l'enderroc del mur superior de la fase més moderna.

Es procedí durant el procés d'excavació i desmuntatge al registre de les diferents fases a través de planimetria i seccions a diferents escales així com a la documentació fotogràfica de tota l'excavació. Es recollí de forma exhaustiva tot el material arqueològic recuperat durant el procés arqueològic.

RESULTATS I CONCLUSIONS

Abans d'exposar el resultat del desmuntatge del mur davanter de l'àmbit 3, cal exposar les conclusions que s'obtingueren després de l'excavació dels àmbits 3 i 3' realitzada l'any 1992, sota la coodirecció de Dolors Molas, Montserrat de Rocafiguera i Imma Mestres.

L'excavació de l'ÀMBIT 3 proporcionà la següent estratigrafia⁴:

ESTRAT 1: Estrat d'enderroc del darrer nivell d'ocupació de l'àmbit. Es documenta ceràmica ibèrica a torn, ceràmica a mà i fauna. Destaca la total absència d'elements posteriors als inicis del segle II aC. Cronologia: Darrer quart del s. III aC

ESTRAT 2: Nivell d'habitació del darrer moment d'ocupació. En aquest nivell es reconstrueix la paret davantera de tancament de l'àmbit 3. Es tracta d'una paret de factura més acurada i d'amplada superior a la que inicialment tancava l'àmbit. El material es correspon amb el de l'estrat 1, destacant la presència d'un peu de ceràmica de vernís negre del Taller de Roses, forma Lamb. 27.

ESTRAT 3. Nivell d'abandonament de l'àmbit després de la fase d'ocupació (Estrat 4). Cal destacar la poca presència de material arqueològic.

ESTRAT 4: Nivell d'ocupació on funcionen dues llars de foc. L'àmbit 3 estava tancat en la seva part davantera per una estructura construïda duran la fase fundacional (Estrat 6). Quantitativament i qualitativament els materials arqueològics són singulars, es documenta ceràmica de vernís negre dels tallers occidentals, ceràmica a torn i a mà, objectes metàl·lics, lítics, etc.

ESTRAT 5. Nivell d'abandonament i enderroc de les estructures corresponents a l'Estrat 6.

ESTRAT 6. Nivell d'ocupació fundacional. Durant la primera fase d'ocupació a l'àmbit es construeixen diferents estructures:

- a) una gran banqueteta
- b) un fogar lenticular
- c) un paviment que anivella el sòl amb la roca natural
- d) dos forats de pal
- e) la primera paret davantera de l'àmbit, de construcció molt senzilla i poc acurada i més estreta que la construïda en la fase posterior.

L'accés a l'àmbit durant les dues fases d'ocupació estava situat a l'extrem oest, vers l'àmbit 4. L'entrada estava definida per dues lloses planes.

L'excavació de l'ÀMBIT 3' proporcionà la següent estratigrafia:

---

⁴MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1993

A l'alçada de l'àmbit 3 es documentà l'extrem oriental del pati que s'obria davant dels àmbits 1, 2 i part del 3. El pati està definit en aquest sector per una paret perpendicular al mur de tancament de l'àmbit 3, del qual se'n conserven 3 metres de llargada. Es tracta d'una estructura poc acurada feta de lloses mitjanes i petites disposades en dues fileres que s'assenten directament sobre la roca natural i sauló. La zona del pati corresponent als Àmbits 1' i 2', presentava un paviment de pedres petites, que a alçada de l'àmbit 3' es converteix en un paviment natural degut a l'aflorament de la roca natural. L'excavació de l'àmbit 3' evidencià 3 estrats arqueològics:

ESTRAT 1: Superficial

ESTRAT 2: Enderroc de les estructures muràries

ESTRAT 3: Ocupació i funcionament com a pati comunitari. No s'han diferenciat diferents moments d'ús. El material arqueològic es coetani al de l'àmbit 3 i destaca el volum de peces discoidals de ceràmica.

Davant l'accés de l'àmbit 3, és a dir, en l'àmbit 4' es documentaren les lloses de pavimentació de l'avantporta.

El resultat del desmuntatge del mur davanter de l'àmbit 3 realitzat durant la campanya del 2001, ha permès la documentació estratigràfica que es correspon amb les fases identificades durant el procés d'excavació de l'any 1992 esmentades anteriorment.

Fase 1 del mur davanter: Durant la darrera fase d'ocupació de l'àmbit es reconstruí el mur davanter de l'habitació 3. Aquesta fase es relaciona amb el nivell (Estrat 2). L'estructura és més ampla que la fundacional i el parament està format per lloses que en bona part han caigut des de la campanya del 1992, deixant al descobert el rebliment intern del mur format per pedretes i molt fang.

La fase 1 del mur davanter fou desmuntada atès el seu mal estat de conservació per tal de recuperar el mur corresponent a la fase 2.

Fase 2 del mur davanter: Durant la primera fase d'ocupació de l'àmbit es construeix el mur de tancament que es correspon amb el nivell (Estrat 6) identificat l'any 1992. Al desmuntar el mur de la fase 1 va aparèixer el mur de la primera fase fundacional (fase 2) que només conservava dues filades. El mur primitiu era més estret que el més modern, i presentava una factura senzilla, format per lloses i pedres mitjanes i sense rebliment de pedres petites i terra, si bé la terra era emprada com a consolidant de les lloses. S'evidencià de forma clara que el mur de tancament oriental del pati (àmbit 3') es construí durant aquesta primera i més antiga fase d'ocupació dels àmbits 3 i 3'.

Es procedí també a l'excavació de l'estructura que colmatava l'accés a l'àmbit 3. Es recuperaren els graons d'accés a l'àmbit de la fase més moderna (estrat 2) i pavimentació de lloses d'entrada de l'àmbit 3 de la fase més moderna, que s'havia deixat com a testimoni a l'interior de l'habitació. Després de l'excavació de l'accés es recuperà l'entrada primitiva de l'àmbit formada per dues lloses de pavimentació situades dins l'àmbit 3 i corresponents a la fase fundacional (estrat 6) que es correspondrien amb les lloses situades en l'àmbit 4', just davant l'accés de l'habitació (avant porta).

El mur davanter de l'àmbit 3 i el mur oriental del pati del sector àmbit 3' recuperats durant el desmuntatge foren objecte de consolidació per part de l'empresa Ares S.C

A manera de conclusió podem dir que la campanya de consolidació ha estat totalment positiva ja que ha permès protegir els braços laterals de la muralles i els braços dels diferents àmbits, evitant la degradació que patien des de fa anys. La consolidació ha estat totalment respectuosa amb les restes ja que s'ha actuat de la següent manera: 1-neteja preventiva de les filades en perill, 2-extracció de la terra que servia d'aglutinant de les pedres, a la darrera filada, que fou substituïda per una preparació de morter a base de porland, calç blanca, calç groga i sorra. Aquest morter ha actuat com a consolidant i ha deixat l'estructura totalment consolidada 3-cobriment del morter per fang per tal de donar un aspecte natural i fidedigne a les característiques arquitectòniques ibèriques.

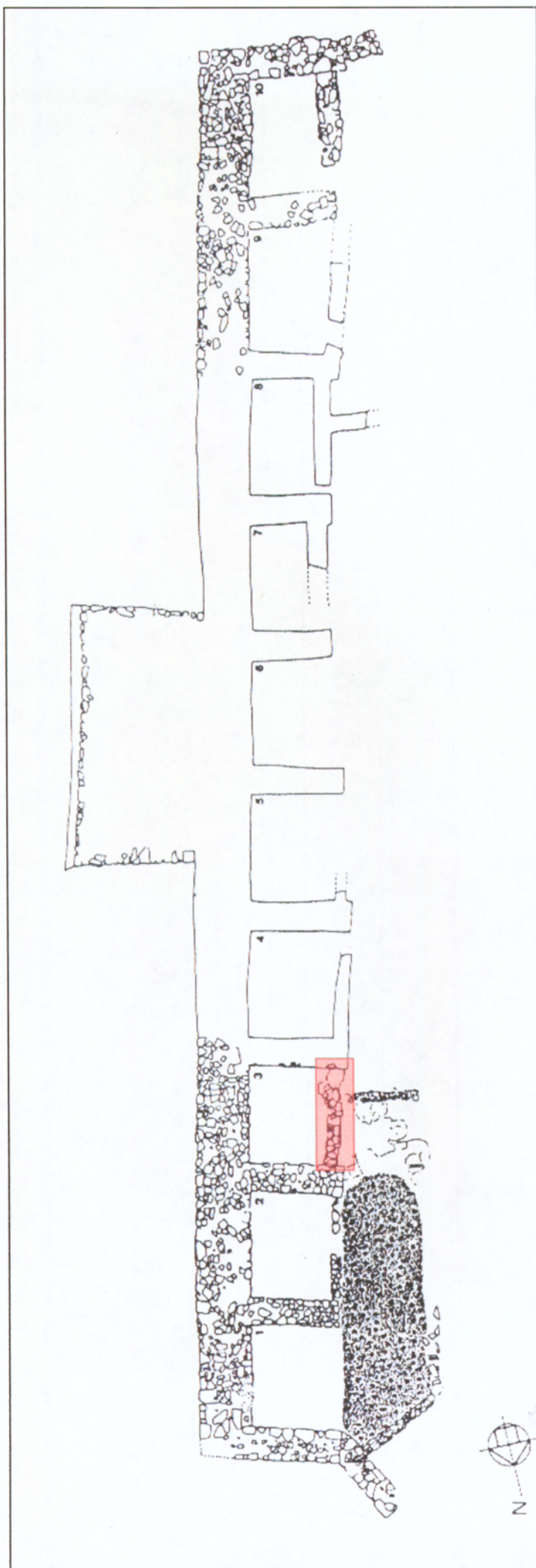
El mur de tancament de l'àmbit 3 presentava un estat de degradació molt gran per l'enderrocament de l'estructura que s'havia produït des de la seva excavació l'any 1992 (veure imatge 8 i 9). La impossibilitat de recuperar el mur va portar al desmuntatge per tal de recuperar la primitiva estructura murària que malgrat més senzilla semblava que podia presentar millor estat de conservació. El desmuntatge del mur de tancament de la fase més moderna fou realitzat amb metodologia arqueològica i ha permès l'obtenció de la seqüència estratigràfica de les diferents fases constructives així com establir la seva relació amb l'edificació de la paret lateral oriental del pati (àmbit 3') situada davant l'àmbit 3. L'excavació de l'estructura murària ha permès la recuperació de la fase més antiga de funcionament tant de l'estructura murària com de l'accés de l'àmbit.

Esperem i desitgem que en un futur immediat es portin a terme nous treballs de consolidació de la muralla, torre i murs davanters, així com l'excavació del pati que de manera hipotètica situem davant dels àmbits 8',9' i 10', a partir de les estructures laterals que afloren i que relacionem amb els murs de tancament del nou pati.

BIBLIOGRAFIA

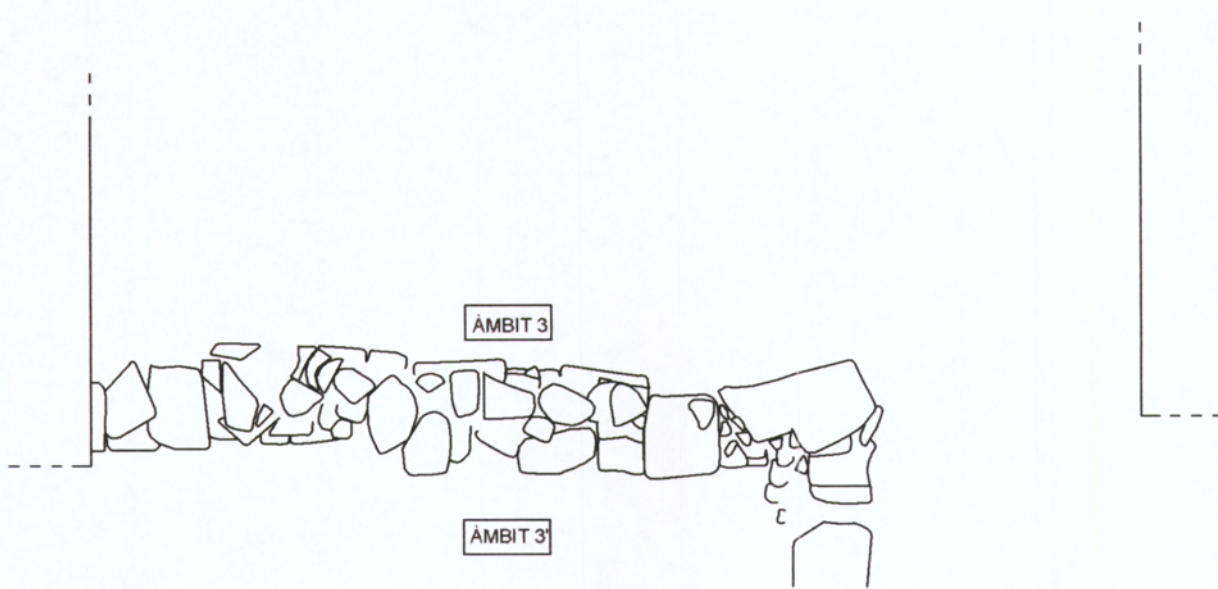
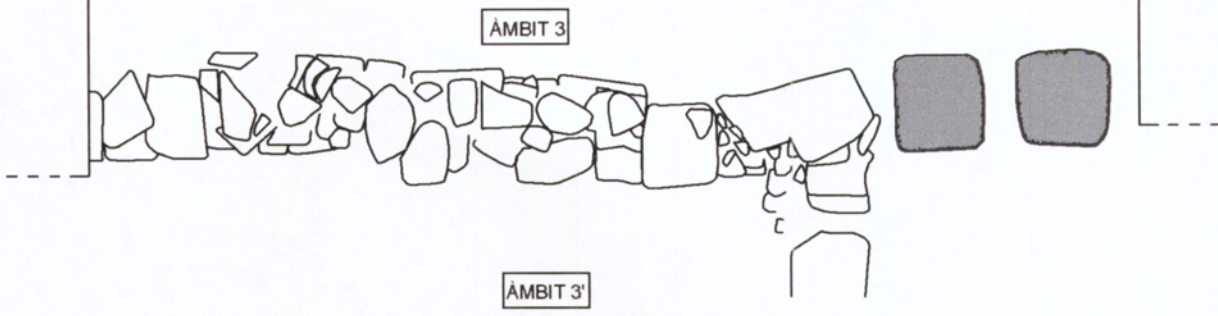
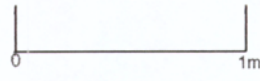
- MOLAS, M.D.: 1976: Hallazgos en el Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona). *Pyrenae*, XII. Barcelona.
- MOLAS, M.D.: 1982: *Els ausetans i la ciutat d'Ausa*. Patronat d'Estudis Ausonecs. Osona a la butxaca , 4. Vic.
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1985: *Memòria de les excavacions realitzades a la fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona)*. *Campanyes 1982-84*. Generalitat de Catalunya. (inèdita)
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1988: *Memòria de les excavacions realitzades a la fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona)*. *Campanyes 1986-87*. Generalitat de Catalunya. (inèdita)
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1988: La fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (I). Una aproximació als límits del territori ausetà. *Ausa XIII*. Vic.
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1991: La fortalesa ausetana del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona). *Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica (Manresa, desembre 1990)*. Manresa.
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1991: La fortalesa ausetana del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona). *Tribuna d'Arqueologia*. Generalitat de Catalunya.
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1992: El Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona). Ateneu de Folgueroles.
- MOLAS, M.D.; MESTRES, I.; ROCAFIGUERA, M.: 1993: *Memòria de les excavacions realitzades a la fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona)*. *Campanyes 1988-90 i 1992*. Generalitat de Catalunya. (inèdita)
- MESTRES, I.: 1995: *Projecte de consolidació i adequació de l'entorn de la fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona)*. Generalitat de Catalunya. (inèdita)
- MESTRES, I.: 1995: *Memòria sobre els treballs de consolidació i arranament de l'àmbit 2 de la fortalesa ibèrica del Casol de Puigcastellet (Folgueroles, Osona)*. Generalitat de Catalunya. (inèdita)

PLANIMETRIA

**EL CASOL DE PUIGCASTELLET
(FOLGUEROLES, OSONA). 2001**
PLANTA DE LA FORTALESA
ARQUEÒLOGA: IMMA MESTRES

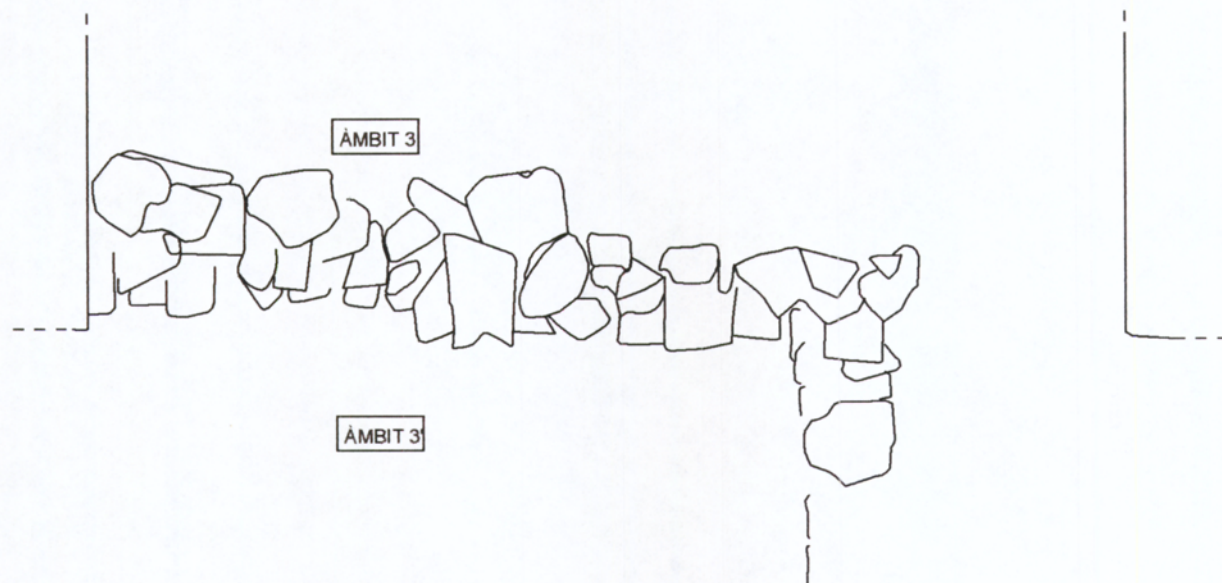
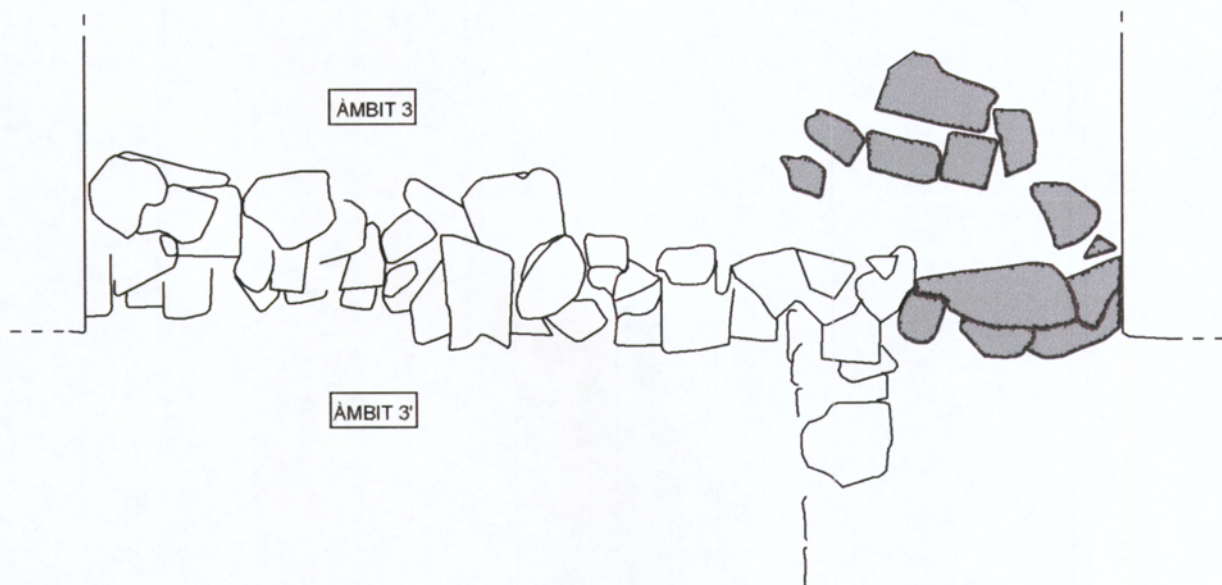
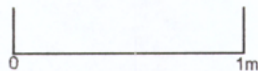
 Àrea d'intervenció
arqueològica. 2001

 Lloses d'accés a l'àmbit 3

**EL CASOL DE PUIGCASTELLET
(FOLGUEROLES, OSONA), 2001**
MUR DE FUNDACIONAL DE TANCAMENT DE L'ÀMBIT 3
ARQUEÒLOGA: IMMA MESTRES

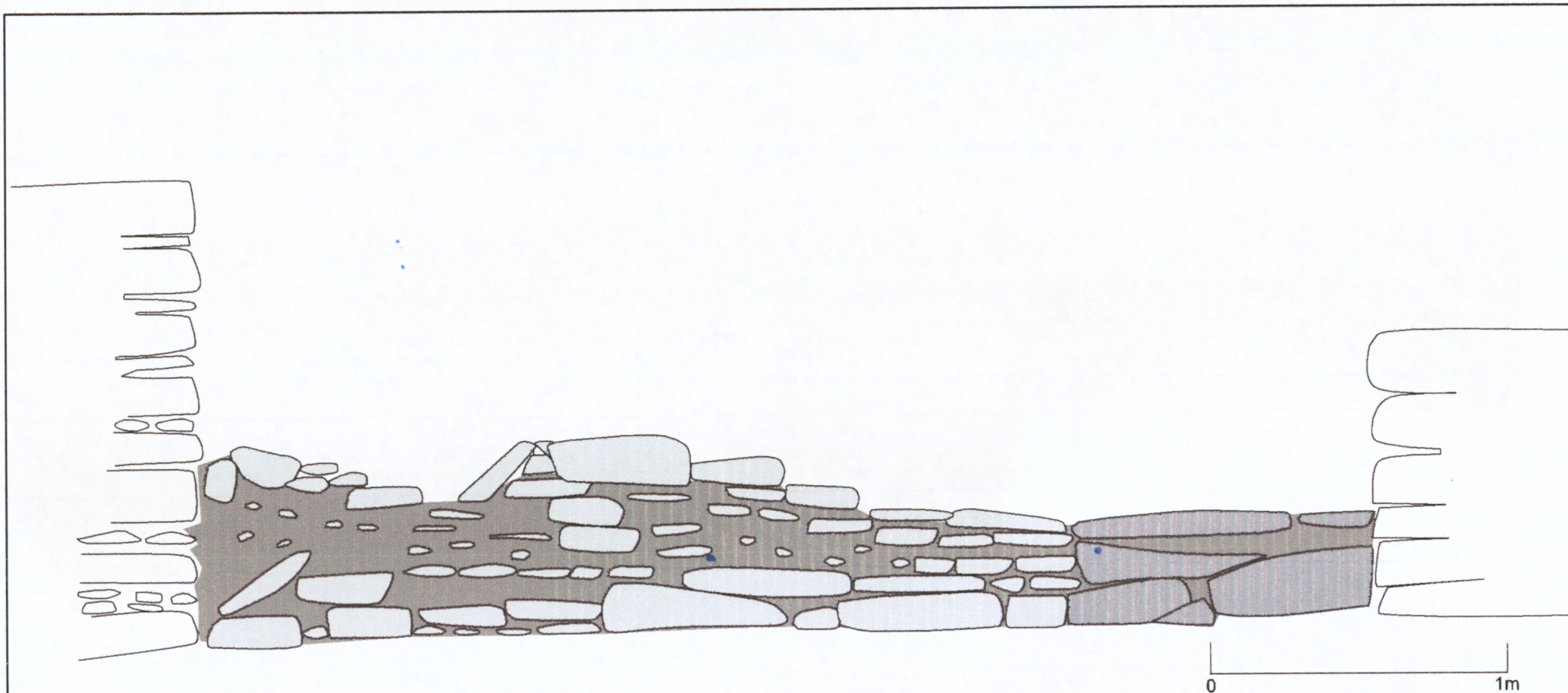

 Paviment i graons d'accés de la fase més moderna de l'àmbit 3

**EL CASOL DE PUIGCASTELLET
(FOLGUEROLES, OSONA). 2001**

MUR DE TANCAMENT DE LA FASE
MÉS MODERNA DE L'ÀMBIT 3

ARQUEÒLOGA: IMMA MESTRES

- Lloses del parament del mur davanter
- Terra del rebliment intern
- Graons i paviment de l'accés de l'àmbit

**EL CASOL DE PUIGCASTELLET
(FOLGUEROLES, OSONA). 2001**
MUR DAVANTER DE L'ÀMBIT 3
FASE MODERNA
ARQUEÒLOGA: IMMA MESTRES

FOTOGRAFIA

1. Vista de la torre atalussada de la fortalesa

2. Vista general dels primers àmbits de la fortificació

3. Àmbit 3. Mur de tancament de la fase més moderna.

4. Àmbit 3'. Detall del mur lateral que tancava
El pati

5. Vista interna del parament del mur de tancament de l'àmbit 3, fase moderna.

6. Mur fundacional de tancament de l'àmbit 3, fase més antiga

7. Mur fundacional de tancament de l'àmbit 3
després de la consolidació

8. Àmbit 3'. Any 1992

9. Àmbit 3. Any 1992